

‘De Leerplichtwet vormt het grote probleem’

Saskia Buma is moeder van twee kinderen met autisme: Fabian (21) en Merlijn (16). Merlijn is een zogeheten ‘thuiszitter’, hij ging langdurig niet naar school. De school bood hem leerplichtontheffing aan, maar dat weigerde zijn moeder. Op dit moment krijgt hij enkele uren per week individueel onderwijs en volgt hij enkele vakken via afstandsonderwijs.

Saskia Buma: ‘Merlijn heeft in zijn leven heel veel thuisgezet zonder onderwijs of met een thuisprogramma. Hij viel telkens weer uit op school, het ging gewoon niet. Merlijn raakt heel snel overprikkeld en dat slaat bij hem naar binnen, daar wordt hij depressief van. Op school houden ze daar in de praktijk geen rekening mee. Dat is generaliserend, want er is twee keer een leraar geweest waar we goede ervaringen mee hebben. Dus het kan wel. Maar op de meeste scholen waar hij heeft gezeten, begrijpen ze niet zo goed wat het inhoudt als je zo’n last hebt van al die prikkels.

Overprikkeling

De overprikkeling bij Merlijn komt niet alleen door sensorische problematiek, doordat licht en geluid te veel is. Aan deze vorm van overprikkeling kun je met hulpmiddelen best veel doen. Merlijn heeft nu een koptelefoon met *ambient sound* erop, waardoor de geluiden om hem heen wegvallen, maar de leraar kan hij wel horen. Overprikkeling kan ook komen door interne overprikkeling, bijvoorbeeld door de veelheid aan negatieve gedachten in het hoofd. Merlijn begrijpt vaak niet wat mensen van hem willen, bijvoorbeeld wat de leraar wil. Dat zegt niets over zijn intelligentie. Dat zegt iets over dat hij anders leert en begrijpt. Zijn hersenen werken anders, zoals bij heel veel kinderen trouwens. Als Merlijn niet begrijpt wat de bedoeling is, komen er vraagtekens in zijn hoofd en daardoor raakt hij overprikkeld. Dat zie je niet aan hem, maar ondertussen ben je hem kwijt. Hij wordt zo’n stille vogel in de klas die lijkt te dagdromen. Maar dan probeert hij heel hard om alle informatie te verwerken. ‘Wat bedoelen ze hier? Wat willen ze van me? Ik kan het niet volgen.’ Bij Merlijn veroorzaakt deze stress grote overprikkeling, met als gevolg dat hij nog maar één ding wenst en dat is doodgaan. Voor mij als moeder is dat een signaal: dan stoppen we ermee.

Depressief

Twee jaar geleden kwam Merlijn op het voortgezet speciaal onderwijs terecht in een instroomklas. Dit was ook geen passende oplossing voor hem. In deze klas zaten veel

Saskia Buma en haar zoon Merlijn. Merlijn maakt, in samenwerking met documentairemaakster Linde Brinkhorst, een film: *Reis voor onderwijs*. Saskia Buma is de producent. De film komt vanaf maart 2019 online op het YouTube-kanaal van Merlijn: [youtube.com/merlinblue](https://www.youtube.com/merlinblue). Een kortere documentaire ‘Merlijn en Alex’ staat nu al online, over de Amerikaanse Alex die inclusief onderwijs volgt. Meer informatie over Saskia en Merlijn: saskiabuma.nl, [merlinblue.com](https://www.merlinblue.com)

‘Merlijn kwam weer thuis te zitten, van hem hoefde het leven niet meer’

depressieve kinderen, van wie Merlijn veel last had, hij ving die stemming op. Hij leerde er niet zoveel. Merlijn kwam toen weer depressief thuis te zitten. Van hem hoefde het leven niet meer. Hij zei: ‘Ik kan niks. Ik ben niks waard.’ Dat soort gevoelens hoor ik heel veel van kinderen met autisme. Ze denken dat ze dom zijn en nooit iets zullen worden in deze maatschappij. Terwijl dat niet aan hun intelligentie ligt. Ik heb toen veel gesprekken met Merlijn gevoerd. Ook heb ik mijn netwerk om hulp gevraagd. Daar kreeg ik veel goede ideeën van. Want je zit als moeder ook weleens klem in de depressie van je kind dat niet meer wil.

We zijn daar heel mooi uitgekomen. Merlijn heeft ontdekt dat hij filmen en editen helemaal te gek vindt. Langzamerhand ging hij zien: dit is wel zingeving, dit is wel een bestaan voor mij. Hij maakt nu een documentairereeks over autisme en onderwijs, daar help ik hem mee. In de documentaires gaat Merlijn op zoek naar succesverhalen om erachter te komen hoe hij wel altijd naar school gekund zou hebben. Daarvoor zijn we naar Amerika en Finland geweest. Ik heb geregeld dat wat Merlijn nu doet met films maken,

door school wordt gezien als een stage. Dus dat is onderwijstijd. Toen Merlijn thuis kwam te zitten, wilde de school vanaf dag één een leerplichtontheffing voor hem hebben. Ze wisten niet hoe ze hem verder moesten begeleiden en wilden hem eigenlijk van het bordje af hebben. Ze zeiden: ‘Het lijkt ons het beste dat we een leerplichtontheffing gaan aanvragen en dan zien we wel wat we nog met het onderwijs kunnen doen, of dat hij misschien naar een dagbesteding moet’. Nou, Merlijn naar dagbesteding, ik dacht het niet! Ik heb dus nee gezegd.’

Leerplicht

Volgens mij vormt de Leerplichtwet (zie kader) het grote probleem. De Leerplichtwet zegt: alle kinderen moeten vijf dagen per week op school zitten. Als je kind niet in staat is om vijf dagen per week naar school te gaan, maar bijvoorbeeld wel drie dagen, dan heb je al een probleem. Of misschien kan je kind wel helemaal niet op school zitten. Kinderen als Merlijn komen thuis te zitten omdat de ouders ▶

Leerplichtwet

De leerplicht houdt in dat kinderen verplicht naar school moeten. Vanaf het moment dat een kind vijf jaar is tot het einde van het schooljaar waarin het kind zestien jaar wordt, is het op grond van de Leerplichtwet leerplichtig. Van zestien tot achttien jaar is een kind gedeeltelijk leerplichtig.

Bij kinderen tot twaalf jaar zijn de ouders ervoor verantwoordelijk dat het kind naar school gaat. Vanaf twaalf jaar is ook het kind (mede) verantwoordelijk.

De leerplichtambtenaar houdt toezicht op de naleving van de Leerplichtwet. Kinderen en ouders moeten zich aan de Leerplichtwet houden. Wanneer dit niet mogelijk is, kan er leerplichtontheffing worden aangevraagd. Wanneer een kind thuisblijft zonder leerplichtontheffing, kunnen het kind en/of de ouders worden bestraft.

FRAGMENTEN UIT DE DOCUMENTAIRE 'MERLIJN EN ALEX'

'Ga niet akkoord met leerplichtonthef-fing als je weet dat je kind leerbaar is!'

De verschillende typen thuiszitters

Thuiszitters met leerplicht

Volgens de definitie van het ministerie van OCW zijn thuiszitters kinderen die leerplicht hebben en die ongeoorloofd thuiszitten, ook als ze niet staan ingeschreven bij een school. Hieronder vallen twee categorieën:

- Leerplichtige kinderen die wel staan ingeschreven op een school, maar zonder geldige reden meer dan vier weken niet fulltime naar school gaan (zestien uur verzuim in vier weken). Dit wordt *langdurig relatief verzuim* genoemd.
- Leerplichtige kinderen die niet (meer) staan ingeschreven op een school, uitgeschreven thuiszitters dus. Dit wordt *absoluut verzuim* genoemd.

Volgens deze definitie tellen leerlingen die zijn vrijgesteld van de leerplicht niet mee als 'thuiszitters'.

Thuiszitters die vrijgesteld zijn van leerplicht

Kinderen kunnen worden vrijgesteld van leerplicht op grond van artikel 5a van de Leerplichtwet. Dit houdt in dat een kind een leerplichtonthef-fing krijgt op grond van lichamelijke of psychische redenen. Deze vrijstellingen worden kortweg 'vrijstellingen 5a' genoemd. Wanneer een kind een 'vrijstelling 5a' heeft, is er geen onderwijsbudget meer beschikbaar voor dat kind.

Behalve een 'vrijstelling 5a' zijn er andere oplossingen mogelijk, zoals een 'vrijstelling onder 11d' of een 'vrijstelling onder 11g'. Een 'vrijstelling 11d' is een vrijstelling van de voltijdse leerplicht wegens ziekte. Dit kan worden gebruikt als een kind wel naar school kan, maar niet fulltime. School en ouders kunnen vervolgens afspraken met elkaar maken over het onderwijsprogramma voor het kind.

De andere optie is een 'vrijstelling onder 11g'. Op grond van dit wetsartikel kan een kind worden vrijgesteld van voltijdse leerplicht, wanneer het kind door 'andere gewichtige omstandigheden' verhinderd is om de school of instelling te bezoeken. Deze 'gewichtige omstandigheden' kunnen bijvoorbeeld zijn: een gebrek aan passend onderwijs, het ontbreken van deugdelijke zorgbegeleiding en een school die niet (meer) mee wil werken.

Verborgen thuiszitters

Verborgen thuiszitters zijn kinderen die wel thuiszitten, maar niet als thuiszitter worden geteld, omdat de school oordeelt dat hun verzuim is toegestaan. Dit zijn kinderen die geen (volledig) onderwijsprogramma volgen, maar niet gemeld zijn bij de Leerplicht. Hieronder vallen bijvoorbeeld kinderen die met toestemming van school thuisblijven, omdat er geen passend onderwijs beschikbaar is. Het is niet bekend hoe groot de groep verborgen thuiszitters is.

besluiten hen thuis te houden van school, omdat het op school niet meer gaat. Deze kinderen hebben last van internaliserende problematiek: burn-out, depressie. Er is ook een andere groep thuiszitters, en dat zijn kinderen met externaliserende problematiek. Dit zijn kinderen die door de overprikkeling om zich heen gaan slaan. Deze kinderen komen thuis te zitten, omdat ze niet meer welkom zijn op school, omdat het gedrag niet te hanteren is en scholen daar niet mee om weten te gaan.

Kinderen kunnen een ontheffing van de Leerplichtwet krijgen onder artikel 5a, bijvoorbeeld kinderen die niet kunnen leren. We geven nu ook kinderen die wel kunnen leren een leerplichtonthef-fing, waaronder kinderen met autisme. Deze kinderen komen dan thuis te zitten, gaan maar op bed liggen gamen of kunnen verslaafd raken, omdat ze niets te doen hebben en zich slecht voelen. Wanneer kinderen eenmaal een leerplichtonthef-fing hebben, krijgen ze vanuit de overheid geen geld meer voor onderwijs. Ze kunnen dan wel dagbesteding volgen, maar de ontwikkeling qua onderwijs houdt in principe op. Mijn advies aan andere ouders is om niet akkoord te gaan met leerplichtonthef-fing vanuit artikel 5a, als je weet dat je kind leerbaar is!

In de praktijk gaan veel ouders akkoord met de leerplicht-ontheffing 5a om twee redenen. Ten eerste zijn ze bekaft, ze zijn niet meer in staat om hierover de strijd aan te gaan met de school en het systeem. Ten tweede omdat er een melding Veilig Thuis dreigt, als ouders hun kinderen zonder toestemming thuishouden van school. Ouders komen dan onder de loep. Dat is een heel groot drama.

Leerrecht?

Ik ken veel ouders van thuiszittende kinderen. Dat is een grote groep mensen, die elkaar kent en belangen behartigt richting de overheid. Wij zeggen met ons allen: Het zou niet de *Leerplichtwet* moeten zijn, maar de *Leerrechtwet*. Plicht is een soort druk. Als er sprake zou zijn van leerrecht, zouden we zeggen: Wat kunnen we voor jou betekenen? Het lukt jou niet om naar school te gaan en dat is helemaal prima. Hoe kunnen we jou wel tot leren krijgen? Wat heb jij daarvoor

Meer informatie over thuiszitters en adviezen aan ouders: autipassendonderwijsutrecht.nl, klik op 'Als school niet lukt'.

nodig? Meer individueel maatwerk. Ik heb dat nu wel voor elkaar gekregen voor Merlijn, net zoals sommige andere ouders die goed gebekt zijn en een goed netwerk hebben dit voor elkaar hebben gekregen voor hun kind. Maar dat is niet voor iedereen weggelegd. Dus hoe kunnen we dat veranderen? Door van de Leerplichtwet een Leerrechtwet te maken. En door wat flexibeler te worden voor kinderen die niet op de standaard manier tot leren komen. •

Aantallen thuiszitters

Volgens het ministerie van OCW kregen in het schooljaar 2016/2017 4200 kinderen langer dan drie maanden geen onderwijs. Daarnaast kregen in dat schooljaar 5736 kinderen een 'vrijstelling 5a'. Deze kinderen kregen eveneens geen onderwijs.

Volgens Vanuit autisme bekeken heeft naar schatting een derde tot de helft van het totale aantal thuiszitters een vorm van autisme. Dit betekent dat tussen de 5.500 en de 8.500 kinderen met autisme geen enkele vorm van onderwijs krijgen

Bron: autipassendonderwijsutrecht.nl/thuiszitters